

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Gezondheidsraad
T.a.v. prof. dr. K. Stronks
Postbus 16052
2500 BB Den Haag

**Directoraat Generaal
Volksgezondheid**
Directie Infectieziektebeleid
Team C

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Ons Kenmerk
4046555-1078489-IZB

Datum 4 februari 2025
Betreft Adviesaanvraag inzake gezondheidsrisico's voor omwonenden
van veehouderijen, in het bijzonder geitenhouderijen

Geachte mevrouw Stronks,

In 2012 en 2018 bracht de Gezondheidsraad op verzoek van de ministeries IenW, LVVN en VWS advies uit over de gezondheidsrisico's rond veehouderijen. De Raad concludeerde in 2018 dat de aanwijzingen voor de gevonden associaties tussen gezondheidsrisico's en wonen in de buurt van intensieve veehouderij in het VGO onderzoek ('Veehouderij en Gezondheid Omwonenden') wel duidelijker waren geworden en dat er een verband is gevonden tussen het voorkomen van longontsteking en de nabijheid van geitenhouderijen. Maar ook gaf de Raad aan dat de gegevensbasis op dat moment te beperkt was om te kunnen spreken van algemeen aanvaarde wetenschappelijke inzichten.

Er is sindsdien nieuw onderzoek uitgevoerd (VGO-III) door RIVM in samenwerking met de UU, IRAS, Nivel en WUR. Dit omvat diverse deelstudies naar de oorzaak van de verhoogde kans op longontsteking bij omwonenden van geitenhouderijen. Het eindrapport van het VGO-onderzoek wordt begin 2025 gepubliceerd.

Daarom verzoek ik u, mede namens de minister van LVVN, uw advies uit 2018 op onderstaande punten te actualiseren. Mogelijk zijn er sinds 2017 daarnaast nog andere relevante onderzoeken op dit terrein gepubliceerd die helpen deze vragen te beantwoorden, daarom ook het verzoek om een literatuur review onderdeel te laten uitmaken van de vraagbeantwoording.

Algemeen:

- Wat is het gezondheidseffect van wonen in de buurt van een geitenhouderij (zowel positieve als negatieve effecten meegewogen)? Wat is de ernst ervan en (hoe) is dit te kwantificeren, bijvoorbeeld in termen van verloren gezonde levensjaren? Is dit effect te extrapoleren naar heel Nederland?
- Is het (verhoogde) risico op longontsteking voor omwonenden van geitenhouderijen op basis van de huidige stand van de wetenschap met (meer) zekerheid vastgesteld en is dit inzicht 'wetenschappelijk aanvaard' te noemen? In hoeverre kan op basis van deze onderzoeken worden vastgesteld dat andere oorzaken dan de geitenhouderij uitgesloten zijn?

Risicofactoren:

Op basis van de huidige wetenschappelijke literatuur en/of *expert opinion* te beoordelen:

- Wat is de afstand waarop de verhoogde kans op longontsteking met zekerheid vastgesteld is en is dit inzicht 'wetenschappelijk aanvaard' te noemen? Kan de Gezondheidsraad een afstand-effect relatie opstellen?
- Is het aannemelijk dat een groter aantal geiten per locatie een hoger gezondheidsrisico oplevert, zo ja op grond van welke argumenten, of zijn hier geen aanwijzingen voor? Is te beredeneren bij welk aantal geiten het risico aanzienlijk groter wordt? Zijn er overige bedrijfsfactoren aan te wijzen die het risico op longontsteking vergroten, zo ja, welke?
- Zijn er voor deze geitenhouderij -geassocieerde longontstekingen specifieke risicofactoren of kwetsbare groepen onder omwonenden aan te wijzen?

Breder perspectief:

- Kan de Raad (de ernst en het karakter van) het gezondheidsrisico voor omwonenden van geitenhouderijen in perspectief plaatsen ten opzichte van het gezondheidsrisico dat wordt veroorzaakt door andere bronnen van luchtverontreiniging in Nederland? Kan de Raad daarbij andere bekende risico's voor de volksgezondheid betrekken, waar een afwegingskader voor beschikbaar is?

Ik zie uw advies graag in 2025, zo mogelijk in het derde kwartaal, tegemoet.

Hoogachtend,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Fleur Agema

Ons Kenmerk

4046555-1078489-IZB